

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

lentacv-||la noui testamenti Cardi.||nalis sancti Xisti.||

Cajetan, Thomas

Colonie, 1526

VD16 V 1243

lentaculi primi quaestio tertia.

urn:nbn:de:hbz:466:1-34421

Ientaculi primi quæstio tertia.

cum sacculo ⁊ pera pcedamus: ⁊ q̄ illud p̄cipue tē
pore p̄dicationis seruandū intelligamus, hoc autē
tpe necessitatis. Et hec de secunda quæstione.

Circa tertiā quæstionē de respōsiōibus
dñi nostri Iesu Christi corā quat-
tuor iudicibus, occurrit primo duplex admi-
ratio corā Anna. Altera est de respōsiōe q̄d me
interrogas: nā apparet ⁊ supflua ⁊ nō decens p̄so-
nā illam tunc. Supflua q̄dem: q̄a interroganti pō-
tifici Iesum de doctrina ⁊ de discipulis eius, suffi-
ciebat dixisse doctrinā suā esse publicā, ⁊ propterea
examinandos esse publicos testes q̄ audierāt docē-
tem, ⁊ nō oportebat apponere, q̄d me interrogas:
Indecens autē: q̄a dñs Iesus tunc se gerebat vt sub-
ditū: nō est autē subditi arguere iudicem, p̄esertim
de defectu tam paruo, scilicet q̄ nō debebat ipsum
interrogare de doctrina tā publica. Et hec indecē-
tia tāta visa tūc est, vt p̄terea vnus ministroꝝ p̄cusa-
ferit dñi maxillā dicens, sic respōdes pōtifici?

Altera est, de ista respōsiōe data p̄cussori, si male
locutus sum, testimoniū p̄hibe de malo, si autē bene
cur me cedis: Videtur dñs nō seruasse p̄siliū q̄d di-
scipulis dederat, si q̄s te p̄cusserit in maxillā, p̄be-
ei alterā, nō solū namq; nō p̄buit alterā, sed p̄tra-
p̄cutientē argumēto ratiōis insurrexit: debebat enī
ipse seruare quod seruari ab alijs voluit.

Occurrit secūdo admiratio similis corā Caiapha
pro quāto adiurat⁹ dñs vt diceret si ipse eēt Messi-
as, nō solū respondit se esse Christū, sed adiunxit a-
modo videbitis filiū hominis sedentē a dextris dei
⁊c. Apparet siquidē supflua hec appositio. Nā si
oportuna fuit, aut, p̄pter ipsos pontifices ⁊ senioꝝ

Ientaculi primi quæstio tertia x

res. Et hoc nō: tum q̄a dñs dixit tunc q̄ ipsi audiētes se esse Ch̄m, nec crederēt nec ipsum dimitterēt: tū q̄a ex hoc facti sunt peiores, dicētes, blasphema uit, reus est mortis &c. Aut, p̄pter alios, & hoc nō: tū q̄a alij iā alias hanc doctrinā de aduentu Ch̄i ad iudiciū audierāt: tum q̄a ibi nō erant alij, nisi forte ministri, q̄ etiā p̄sequebantur dñm: vt patet de ministris & ancillis infestis Petro.

Occurrit tertio admiratio corā Pilato quadruplex quattuor dñi v̄ba ad Pilatū. **P**rima est circa illam respōsiōnē, a temetip̄o hoc dicis, an alij tibi dixerūt de me? Apparet siquidē impertinens, vt interroganti Pilato Iesum, tu es rex Iudeorū? respōdeat, si a temetip̄o hoc dicas, nō enim videtur quomodo hoc spectet ad p̄positā interrogatiōnē, aut quorsum tendat. **S**ecunda est circa respōsiōnē subiunctam, regnū meū non est de hoc mundo.

Videtur em̄ q̄ dñs voluerit se iustificare corā Pilato: tanq̄ diceret, q̄ ego nō me impediō de regno huius mundi, de quo accusor. Hoc aut nō apparet consentaneū esse spontanee oblationi sui p̄suis ad patiendū & subennā sententiā mortis & crucē: q̄ enim studet corā iudice iustificare suā causam nō querit cōdemnari, sed potius euadere.

Tertia est circa appositā v̄ba. Ego in hoc natus sum & ad hoc veni in mundū, vt testimoniū phibeā veritati &c. **M**ā appositio ista ad aliquod triū ordinata est. **V**el ad iustitiā suā aperiēdam, & hoc vt dictum est, videtur inconueniens: q̄a non consonat tam voluntarie passioni. **V**el ad instruendum Pilatū: & hoc erat superfluum: quia ille gentilis erat, & principium conuertendi ipsum non erat hinc

B ij

Ientaculi primi quæstio tertia,
sumendum. Vel ad propositam materiam de qua
erat sermo, scilicet de regno suo. Et hoc nõ apparet
quomodo veniat ad propositum, et qua fuerit prin-
dentia dictum.

Quarta est circa vltimã dñi respõsionem ad Pi-
latũ, nõ haberes aduersus me potestatem vllã nisi
tibi desuper datũ esset etc. Apparent em̃ minus des-
centia vba, tum q̃a satis generalia, pro respõsione
darẽtur Pilato dicẽti, mihi nõ loqueris, nescis q̃a
potestatem habeo crucifigere te et potestatem ha-
beo dimittere te? Tum quia nihil nouũ aut ignotũ
aut necessariũ sonantia, vt propter ipsa dicenda do-
minus silentiũ ceptum rũpere deberet: q̃s enim ig-
norabat Pilatum habere potestatem a superiori,
quum p̃staret q̃ non erat princeps, sed preses depu-
tatus a Romanis. Tum q̃a incõpacte iuncta cum
sequentibus: scilicet p̃pterea q̃ tradidit me tibi ma-
ius peccatum habet, in q̃ nanq̃ p̃municet hec sen-
tẽtia de maiouitate peccati cũ precedẽte de potesta-
te Pilati, nõ apparet, et multo minus apparet quo-
modo hec ex illa inferatur cũ nota causalitatis: vt
in litera fit, inferendo, p̃pterea q̃ tradidit etc.

Occurrit quarto admiratio coram Herode, cur
interrogatus dominus ab Herode in multis ser-
monibus nullũ vbum protulit: quũ tamen spes eẽt
boni aliqd̃ efficiendi apud Herodem q̃ fidem Iu-
deoz profitebat, et de ipso scriptũ est q̃ libenter Jo-
annem baptistam audiebat, et audito eo multa fa-
ciebat, et euãgelista dicit q̃ tunc gauisus est viso Je-
su, et q̃ multo tempore disiderauerat ipsum videre
etc. Ex his enim videtur q̃ rationabilius fuisset, q̃
dixit Pilato gentili, dicere Herodi fideli: vtpote

qui de Messia fidem habebat &c.

Ad questionem Hanc de responsioni-
bus dñi, respondendū
est ordine quo pcessit ambiguitatū series. Unde a
verbis dñicis coram Anna pontifice inchoādo di-
citur, illa dñi vba ad Annā qd me interrogas, non
superflua nec indecentia sed oportuna decētiaq; il-
lum tunc fuisse. Que vt clare intelligas, perspice
dñm vidisse in interrogatione a pōtifice facta duo
implicari: scilicet rem & personam. Res de qua in-
terrogatio fiebat, erat doctrina cū discipulis, perso-
na aut interrogata erat ipse Iesus. Et quo ad vtrū
q; oportuit dñm sua responsione satisfacere. vnde
de doctrina respondit primo q; erat in publico po-
sita, tū ex loco publico, synagoga scilicet & templo,
ita q; locus nō solū erat publicus, sed publicus ad
officium docēdi: doctrine siquidē publice locus e-
rat templū aut synagoga. Tum ex frequentia mū-
ni: quia illuc omnes iudei cōueniebāt. Tum ex vti-
litate temporis: qā semper, quando scilicet tempus
docēdi exposulauit: qñ in templo in tēplo: & quan-
do in synagoga in synagoga. Tum ex utilitate di-
ctorum: qā in occulto locutus sum nihil. Deinde di-
xit q; essent de sua doctrina interrogandi, dicens in-
terroga eos q; audierunt. Et protulit vniuersos vt
publicos testes, nō mortuos, non absentes, nō nesci-
os aut immemores, sed presentes & scientes: ecce in-
quit ipsi sciunt quid dixerim.

Quo ad personam vero interrogatā respondit,
quid me interrogas: Quod dupliciter exponitur.
Vel qd hoc est cur me interrogas. Et sic petit cau-
sam nō quare pontifex interrogat, sed quare inter-

B iij

Ientaculi primi quaestio tertia,

rogat ipsum Iesum de doctrina: quoniam non apparet causa quare ipse Iesus debeat interrogari de sua doctrina quae est in publico posita, ac pro hoc interrogandi sunt illi qui audierunt et sciunt illam: sicut si doctrina fuisset posita in libro, non esset auctor interrogandus de doctrina qualis est, sed liber examinandus. Nec haec petitio dedecabat subditum: quum Iob petitionem similem deo porrexerit, indica mihi cur me ita iudices. Et iuxta hunc sensum quia Annas interrogauerat de doctrina publica dominum, qui non debebat ante examinatam ab alijs doctrinae qualitatem examinari, ideo humiliter subditus dominus petit causam quare ipse examinatur: ut si forte ex cause manifestatione oporteret aliquid respondere posset parere. Et sic verba haec decetia et opportuna inueniuntur.

Uel quid me interrogas: hoc est quid est quod a me interrogando scire queris? Et sic petit rem interrogatam: sicut Saulus petit a Chusto rem preceptam dicentes, domine quid me vis fecere? Et iuxta hunc sensum superponebat humilis subditus pontificem interrogare ipsum de aliquo quod oporteret ab ipso Iesu nosse, et non de his quae oportet aliunde cognosci: ac pro hoc quia interrogatio de doctrina, pro quanto querebat qualitatem doctrinae ad alios spectabat qui audierant, et non apparet pro quo alio articulo spectaret ad ipsum Iesum ideo humiliter petit, quid me interrogas? Ac si aperte diceret, quia non apparet quid est illud quod ego interrogatus respondere debeam, aperiri quid est quod a me scire vis: forte enim aliquem particularem articulum pontifex manifestasset se querere, ad quem responderet. Et sic percipere clare potes non solum opportunam ac

Ientaculi primi quæstio secūda xij

decentē, sed humilē reuerentēq; fuisse hanc dominicam responsionem, quamuis pontificis minister si milis suo pōtifici arguerit illam superbie: nec dignum arbitrans dominum Iesum vt etiam peteret quod ad seipsum spectabat posse, vt nosset pontifici satisfacere.

Ad alteram autem admirationem de responsione data percussori, respondetur quod dominus Iesus ita exhibebat se subditum et patientie exemplū, vt meminisset se esse doctorem mundi. Docuerat discipulos vt patienti vnam maxillam pberent alteram: et nisi ipse dignatus fuisset interpretari sua documenta (quod scilicet intelliguntur pro loco et tpe, et nō in omni tempore, loco, euentu, negotio etc.) quōs crederet interpreti alteri? Si ipse dominus pberisset alteram maxillam, quis se vnquā verū Christi discipulū credere potuisset, nisi semp et vbiq; simile qd fecisset? et similiter nisi tollenti tunicā dedisset et pallium? et sic de similibus. Nōdo autem vbi dominus facto suo non prebuit alteram maxillam, interpretatus est documenta sua huiusmodi non semper et vbiq; debere exequi, sed pro loco et tempore etc.

Oportuit ergo dominum respondere et non prebere alteram maxillam, propter nostram doctrinam.

Respondendo quoq; auctoritatem iustorum sepra su os persecutores in se monstrandam suscepit, arguēdo percussorem quod nec in modo loquendi excesserit, dicēs si male locutus sum, non dixit si malum locutus sum, sed si male: quia etiam ille reprehenderat ipsum de modo loquendi, dicens sic respondes. Undiq; ergo docemur in hac dominica responsione: dum et documenta interpretata.

B iij

Ientaculi primí questio tertia.

et auctoritatem iustorum insinuatā ab ipso nostro capite habemus. Et si queratur cur non responderit dñs aliquid ad interrogationē de discipulis, dici potest vel q̄ responsio de doctrina erat quoq̄ responsio de discipulis; quoniā ex qualitate doctrine pendet qualitas discipuloy. Vel q̄ percussio malle interruperit responsionē dñi interrogantis qd̄ me interrogas?

Ad admirationem De v̄bis dñi coram Laipha, a modo videbitis filiū hominis etc. dicitur q̄ summe necessaria tunc fuerunt, et p̄ter totum mundū, et p̄ter ipsos pontifices ac seniores, vt inexcusabiles se nosse possent. Ad cuius clariorem intelligentiā, sciendum summarie est fuisse a prophetis de Messia predicta sex. Primum de vita sancta; p̄ter qd̄ miserunt ad Joannem bapistam querēdo si ipse erat Christus, Secundū de doctrina diuina; p̄ter qd̄ etiam Samaritana dicebat q̄ Messias docturus esset omnia. Tertiū de miraculoy multitudine et excellentia; propter quod Iudei dicebāt. Christus quū venerit, nunquid plura signa faciet quam que hic facit? Quartū q̄ ipse esset redempturus et saluaturus populū Israel, p̄ter quod vsq̄ hodie Iudei expectāt Messiam, vt educat eos de captiuitate et magnificet eos. Quintū q̄ ipse esset rex potentissimus, immo rex regum et dñs dominantū. Vnde magi quesierunt, vbi est q̄ uatus est rex Iudeoy? et nathanael et turba in die palmarū Christū regem appellarunt, Sextum q̄ ipse paup̄ humiliq̄ puer saturus esset cū hominibus, et morte turpissīma cum sceleratis puniendus. Vnde dñs discipulis Joannis re-

Ientaculi primi quæstio tertia xiiij.

spondens de seipso, post enūerata potentie sue miracula, estimationē pauperū & mortis sue ignominiam subiunxit dicens, pauperes euāgelizatur, & beatus q̄ non fuerit scādalizat⁹ in me, scilicet ob mortem meam. ¶ Quia igit̄ hec de Gbusto predicta fuerant, & in ipso dño conspiciebant̄ impleta tria prima, & tertū p̄ parte executum & preliqua pte scilicet passione & morte tunc inceperat et fiebat, restabat vt de alijs duob⁹ (scilicet quarto & quinto) dominus manifestaret pontificibus q̄ in ipso erāt implenda. Et q̄a erant implenda post resurrectionem suā & non tunc, ideo dñs & hec implenda, & ordinē simul monstrare dignatus est dicēs q̄ ip̄e venturus iterum est cū gloria & potestate a dextris dei ꝛc. vbi se saluatorem & regē omniū aperuit. Et dicens, ex hoc aut̄ erit filius hominis, monstrauit q̄ intercedente passione & morte exaltandus esset ad dexterā dei & venturus cū gloria. fuit igit̄ valde necessariū, vt dñs mysterium duoz aduentum suoz aperte distingueret, & ad primū spectare vite sancte, paupis, hūilis ꝛc. ouersationē cū hominibus, cū diuine doctrine & miraculorū excellentia & passione ac morte ignominiosa, ad secundum vero resurrectionem saluationem manifestam non solū animarū sed corporum, regiam dignitatem, dominiū vniuersale ꝛc. insinuaret. Tum p̄pter omnes q̄ audituri erant salutem p̄ euangelium: q̄a mysterium duoz aduentū occultum valde erat, intantū vt etiam demones videatur latuisse: nam si cognouissent, nunquā dominū glorie crucifixissent. Tum p̄pter ipsos senes, q̄a tunc dñs conspiciebatur ita abiectus, subditus, derelict⁹, vt nec cogitabile videret̄ q̄ ipse eēt futurus

B v

Ientaculi primi quæstio tertia.

rex potentissimus saluaturus populum. Et ideo p̄
monuit tunc eos q̄ p̄ hanc abiectiōē ac subiectio-
nem transiturus erat ad dexteram dei ⁊ iudicatur⁹
orbem cum potestate ⁊c. vt sic quantū in se erat in-
strueret pontifices ⁊ seniores. vt si vellēt possent re-
sispicere. nullamq̄ excusationem ignorantie preten-
derent quare non aperuit nobis mysterium duorū
aduentuum Messie. quum interrogauerimus ⁊ ad-
iurauerimus eum. Eratque tunc oportunum tem-
pus manifestandi mysterium hoc. quando interro-
gatio ⁊ adiuratio facta a pontificibus ⁊ optimati-
bus. responsionem nō habuisset completam ⁊ cla-
ram nisi duorum aduentuum mysterium fuisset a-
pertum. ⁊ quando opus tunc quod exercebatur.
vt verbo manifestaretur exposcebat: tunc enim q̄
causa Jesu quasi impij iudicabatur. meruit vt cau-
sam ⁊ iudicium vniuersi orbis acciperet.

Ad admirationem Loram Pilato quadruplicē iu-
sta quattuor dñi verba dicitur ordinate.

Et ad primam de illis verbis. a temetipso hoc
dicitur. respondetur q̄ ratio verborum fuit vt Pilat⁹
gentilis capax fieret responsionis dande ad questio-
nem ppositam. tu es rex Iudeorū. Oblataq̄ Jesu
nihilominus rationalis est occasio interponē-
di hec verba. antequam responderet ad quesitum.
Occasio siquidem fuit: quia Jesu domino intro-
ducto in pretorium. pontifices manserunt extra. ne
cōtaminarentur ingrediēdo domū viri gētilis durāte
solēnitate paschali: ⁊ Pilatus ceremonijs eorū pdesce-
dēs exiit ad eos. auerturus quā accusationē affer-
rent aduersus Jesum. pōtifices autē accusauerūt eū

Ientaculi primi quaestio tertia: xiiij.

¶ **Q**uod se **C**hristū regē fecisset: **P**ilatus autē ingressus in
proziū sine **J**udeis, interrogauit **J**esum tu es rex in
deoz? **Q**uia igit̄ dñs **J**esus absens fuerat quū fue
rat accusatus a iudeis, occasione ratiōabile habu
it querēdi a **P**ilato, an ex se an ex iudeoz ore inter
rogationē hāc faceret. ¶ **R**atio vero v̄boz taliū fu
it, ne **P**ilatus falleret a seniorū iudeozū callida accu
satione vsurpati tituli regij. **S**i eīn **P**ilatus ex se ip̄o
de regio titulo inq̄reret, quū **P**ilatus esset gētilis ⁊
nullū reputaret hominis regnū nisi de hoc mūdo,
interrogando tu es rex iudeoz? **P**lane interroga
ret de regno m̄sidano ⁊ rege quales sunt alij reges
⁊ nō oportuisset dñm respondendo loqui de regno
quod nō est de hoc mundo, sed aliter respondere.
Sed vbi **P**ilatus interrogat ex accusatione iudeoz
q̄ ipsum ideo regē dicebant se fecisse quia dicebat se
Christum, ⁊ regnū **M**essie non erat de hoc mundo
ideo prudētissime dñs anteq̄ respōdeat, it̄posuit
an loqueretur ex se an ex ore iudeoz: ut confitēs **P**i
latus se loqui ex ore iudeoz, intelligeret p̄riam vo
cem, audiendo a dño equiuocationē regni inter re
gnū **M**essie de quo loq̄batur **P**ilatus ex ore iudeo
rū nesciens p̄am vocē, ⁊ regnū mundanū de q̄ pu
tabat **P**ilatus accusationē fieri: ⁊ sic capax fieret re
sponsionis furure. **T**anq̄ audisset, tu putas facere
officiū tuū inquirēdo de vsurpato titulo regio
secundū regna huius mundi, scito q̄ regnū **M**essie
de quo accusant me iudei, nō est tale.

¶ **A**d secundum autem de verbis illis, regnum me
um non est de hoc mundo, dicitur quod aliud est iu
stificationi cause sue studere vt enadatur sententia,
⁊ aliud est iustificare causam suā quātū sufficit ad

Ientaculi primi quæstio tertia,

tollendam apparentē occupationem scandali. Dominus Iesus corā Pilato nō studebat iustificatiōi cause sue vt non dānarēt, q̄ ad hoc venerat vt morte turpissima afficeretur: sed quoniam ex hoc ipso q̄ seipsum affirmauerat Chriſtū ac p̄ hoc regem, nō nulla occasio poterat apparere Pilato gentili cogitandi q̄ dñs Iesus aspiraret ad regnū Iudeorum ⁊ ideo p̄dicaret populo, ideo dñs Iesus hanc que apparere poterat scandali occasionem tollere curauit, distinguendo regnū Messie seu suū a regno aliorum regum penes causam ⁊ effectū. Penes causam quidem: q̄a regnū eius non est de hoc mundo, non dixit non est in hoc mundo: sed non est de hoc mundo. Regnum enim aliorū est de hoc mundo. Nam est aut a natura: Et hoc vel vt regnū patris familias, q̄ naturaliter est rex in domo sua: vt in principio mundi erat. Vel vt regnū eorum q̄ nascuntur reges hereditario iure: vt filij ⁊ heredes regū. Aut ab intellectu adiuto arte vel industria: vt sunt hi q̄ vigentes ingenio, industria multa se ad regnum p̄uehunt. Aut a potentia: vt tyranni. Aut a voluntate vt sunt hi q̄ p̄ electionem ad regnum pueniunt. Regnū omnium horū est de hoc mundo: q̄a ab his que huius mundi sunt causatur.

Sed regnū Chriſti non est ex hoc mundo: vt pote ex nulla huiusmodi causarum veniens. Sed vt apostolus p̄mulgauit, factus est obediens vsq̄ ad mortem crucis: p̄pter quod deus exaltauit illum, et dedit illi nomē quod est sup̄ omne nomen, vt in nomine Iesu omne genu flectatur, celestium, terrestrium et infernorum, et p̄pterea dñs dixit Pilato, regnū meū non est de hoc mundo. Et manifestauit hoc ex

Ientaculi primi quæstio tertia. xv

effectu: quia si ex hoc mundo esset regnū meum, ministri utique mei decertarent ut nō traderet Iudeis. Si quererem regnare, fecissem ut ministri mei, sequaces mei decertassent, et adhuc decertarent ut nō traderer voluntati Iudeorum: quod tam longe fuit, ut nullus unquam nec Ioseph ab Arimathea nec Nicodemus nec Lazarus nec quispiā unicus etiam vbo certauerit pro Iesu, pendente eius causa corā Pilato. Itaque ex hoc effectu percipere facile potes Pilate quod regnū meum nō est de hoc mundo, quod nō querō populū auertere ut regem me habeant. Et ex hac dñi sententia in tantum apparētia scandali in mente Pilati sublata est, ut exierit ad Iudeos dicens se nullam causam mortis inuenire in eo.

Ad tertiam admiratiōem de subiunctis verbis, ego in hoc natus sum et ad hoc veni in mundū, ut testimonium phibeam veritati etc. respōdet quod hec verba ordinantur ad propositam materiam de regno Christi: et ad idem tendunt quo priora verba. Et sunt puenientissime inducta et ex parte materie de qua erat sermo, et ex parte persone ad quam sermo dirigebatur. Ex parte siquidem materie: nam sermo erat de regno nō ex hoc mundo, et quod Iesus erat rex non ex hoc mūdo. Nec autē figmenta reputantur a sapientibus huius mūdi, et tanquā pficta ab his qui religionis curā gerunt, propter populos et c. et ideo dñs veritatem pponit se adeo tueri, ut venerit in mundū non ut ad inuentiones humanas pducet, sed ut veritati testimonium phibeat. Ex parte vero Pilati: quia oportet eruditorem, ex omnibus sibi et auditori et quantum potest ex gratis auditori pcedere, ut sic capax fiat doctrine. Christo autem et

Ientaculi primi quæstio tertia

Pilato nō erat cōmunis ratio scripturarū nec religiōis cultus, sed solūmodo naturalis mens, ac p̄ b̄ veritatis amor: nihil enim cōmunius ac amabilius est hominibus secundū mentē quā sit veritas. Merito ergo a veritatis studio processit, suasurus viro gentili q̄ nō erat figmentum id quod de regno suo nō de hoc mundo dixerat. Duplicavit autē significationem ingressus sui in mundum, per natiuitatem ⁊ aduentum, dicens (ego natus sum ⁊ veni in mundū) propter duas in se naturas: vt homo enim natus est: vt deus vero venit in mundum, deus homo factus. Et quoniam testimonium Christi de veritate, nō erat ab omnibus suscipiendū fide debita, subiungit discernendo suscepturos a non suscepturis, ex diuersa habitudine ad veritatem dicens, omnis q̄ est ex veritate audit vocem meam. hoc est quicumq̄ amator, inquisitor, susceptor, tutorq̄ est veritatis, nō in hac vel illa materia (puta geometrica, physica ⁊c.) sed veritatis simpliciter, ita q̄ nulli vero repugnet, audit vocē meā: omnis siquidē talis est ex veritate, hoc est ex pte se tenet veritatis, ⁊ ex veritate venit tanq̄ exemplatū ab exemplari.

Conspicitur autem dñm apponere hec verba de auditōib⁹ suis, vt hinc posset intelligere Pilat⁹ duo, scilicet ⁊ qualitātē eorum qui audiebant ipsius domini doctrinam ⁊ sequaces illius erāt, q̄ scilicet erant homines nō vana sectantes, sed veritatē amantes ac sectantes: ⁊ qualitātē regni sui, scilicet q̄ est regnum veritatis. Ita vt dignatus sit dominus dicere de regno suo non solum negatiuam, scilicet nō est ex hoc mundo, sed insinuare affirmatiuam, scilicet q̄ est regnum veritatis: ⁊ simul articulum aliū a iu

Veritaculi primi quaestio tertia xvi.

deus obiectum (scilicet quod subuertebat ac seducebat
populum) tacite elidere eadem ratione qua articulū de
vsurpato regio titulo exclusit. Et ad innocentiam di
scipulorum tuendam. Ex hoc enim quod ipse soli veritati
operam dabat, et ex veritate erant quae eum audiebant, mani
feste sequitur quod nulla erat seductio, nulla subuersio, nul
lus ad malum, nullus ad vana promouebatur, sed tota
christi praedicatione, totum christi regnum, ex veritate et in ver
tate et ad veritatem erat. Poterat ex hac domini sententia
Pilatus occasione discedi a iustate fame magistro ac
cipere: sed quum interrogasset quid est veritas, non ex
pectata responsione exiit ad Iudeos: utpote quod non
curabat discere a Christo.

Ad admirationem demum quartam coram eodem Pilato
de responsione illa, non haberes aduersus me potestatem ullam
nisi tibi desuper datum esset, dicitur quod haec verba domini non sunt
verba generalia, sed singularissima ac valde noua, oc
cultam singularis christi innocentiam significat. In
ter christum enim et reliquos homines haec erat differen
tia, quod reliqui homines habebant superiorem iudicem ex
duobus capitibus (scilicet et ex parte superiore: quia sic
a deo ordinatum est, iuxta illud apostoli. Omnis pote
stas a deo est: quia quae a deo sunt, ordinata sunt, et ex parte
inferiore: hoc est ex proprio peccato saltem originali, ex
quo incidit homo ut ab homine punibilis esset) christi
autem quia nullius omnino peccati particeps erat
nihil ex parte sua habebat unde potestas quaeque humana
haberet aliquid contra eum: et propterea Pilatus ex se la potestatem su
pioris potestatis habebat aduersus eum. Singularissimam
ergo suam innocentiam dominus significauit per hanc responsio
nem dicens, quod nullam aduersus ipsum haberet
Pilatus potestatem, nisi ei Pilato datum esset desuper.

Ientacula primi quæstio tertia.

Dixit desup, et non dixit ex Romano impio aut ces-
sarea auctoritate: vt pprehenderet prima causa, di-
uina scilicet dispositio cū secundaria que erat pote-
stas Romani imperij. Ac si aperte diceret, q̄ habe-
as cōtra me potestatem, nō est ex demerito meo, sed
quia es p̄ses. Et hinc optime cū nota cālitatis in-
feruntur sequentia v̄ba, p̄pterea q̄ tradidit me tibi
maius peccatum habet: p̄pterea q̄a, scilicet innocēs
ego sum, qui me innocētē tradidit tibi tanq̄ male-
factorē, maius peccatū habet. Tu quidē peccas sci-
ens q̄ p̄ inuidiam tradiderunt me tibi sacerdotes,
et non respiscens, sed illi q̄ causa principaliter sunt
maius peccatū habent. Et q̄ iuxta hunc sensum in-
tellexerit Pilatus dñi verba, testatur euangelista di-
cens, q̄ exinde Pilatus volebat dimittere Iesum:
ex audita quippe Iesu innocentia cū p̄prio peccato
mouebatur Pilati animus ad dimittendū Iesum.

Ad admirationem *Corā Herode,* quare dñs nō re-
sponderit. Dicitur q̄ euāgelista nullam explicans
specialē interrogationē ab Herode factā, sed p̄ v̄-
ba generalia narrans Herodē interrogasse domi-
num in multis sermonibus, simulq̄ narrans q̄ spe-
rabat videre miraculū aliquod a dño Iesu fieri, in-
sinuauit interrogationes Herodis nō fuisse iudi-
ciales sed curiosas: eadē etenim curiositate q̄ mo-
uebatur ad miraculum aliquod vidēdum, induce-
batur ad p̄ponendum dño questiones curiosas.
Et p̄pterea dñs sicut noluit vti potentia sua ad fa-
cienda miracula, ita noluit vti scientia sua ad satis-
faciendū curiositati herodis, instruens p̄ hoc nos
vt et potestate et scientia vtamur ad edificationem,

Ientaculi primi quæstio tertia xvij.

et non ad curiositates aut quascunq; alias vanitates. Non suberat ergo causa respondendi Herodi curioso, sicut affuit causa respondendi Pilato iudicialiter inquirenti: q; nescius de vero regno Messie poterat scandalizari, vt dictum est.

Tacuit ergo dñs coram Herode, vt haberetur et tractaretur ab Herode vt fatuus: quod et subsecutum est. Herodes quippe vir secundū mundū pendens, cōferens audita de Jesu ex fama et obiecta a pontificibus precipue q; faciebat se Messiam cū tanto Jesu silentio corā se interrogante in multis sermonibus qbus vsus potuisset ipsius Herodis benevolentia acquirere et tueri se p̄tra p̄secutores suos, ansam habuit cogitandi q; Jesus esset vanus (vt pote nō loquēs coram magnis viris, sed coram vulgaribus) et eo amplius q; viderat Joannē baptistam prudenter secū loquentē, Jesum autē nec ad interrogata sua respondentē cernebat, censuq; q; esset vt fatuus tractādus: et sic illudit veste alba.

Sed saluator altissimo p̄silio se illudi voluit: vt mū dus hinc videret q; non sapientibus huius mundi vjs, non astutijs non industrijs humanis traierit ad suam fidē mundū: sed vie eius ad conuertendum ad suū regnum mundū, fuerūt tales vt sit habitus fatuus a principibus et sapientibus huius mundi. Propter quod ab omnibus iudicibus voluit reputari immo tractari vt fatuus nō verbo sed multiplici facto illusiōis: nā a pontificibus et Herode et Pilato iudicatus et p̄nitus est vt fatuus. Sciebat enim q; sapientie seu astucie maxime attribuit̄ facere se caput noue legis populorū, et ideo hāc de se opinionē auferre studuit tot proprijs derisiōib;.

¶

Ientaculi primi quæstio quarta
vt vel sic crederemus diuinū opus esse fidem Chri-
sti. Nec de tertia questione.

Circa quartā quæstionem de scripta dñi Je-
su causa (Jesus nazareus rex iu-
deorum) nonnulla dubitatio oritur. Tum
quia in multis, quattuor scilicet causis fuerat domi-
nus accusatus: scilicet de tributis nō dandis cesari,
de seductione populi, de blasphemia scilicet q̄ filiū
dei se fecit, & de lesa maiestate, q̄ se regem facere cu-
rabat. Tum quia de nulla causa legitur dominum
se iustificasse nisi de ista: scilicet de regno (vt patet in
euangelio) ac p̄ hoc minus videtur q̄ ista debuisset
scribi super crucem: vtpote purgata. Et confirmatur:
q̄a Pilatus q̄ scripsit causam postquā discussit
hanc causam, pronunciauit Jesum non esse reum
mortis: ac per hoc non esse reū lese maiestatis. Mi-
rum est igitur q̄ scripsit hanc causam,

Ad hec Dicitur q̄ ex quattuor capitibus or-
portuit causam hanc scribi. Tum ex
parte pontificū, tum ex parte causarum, tum ex par-
te Pilati, tum ex diuina dispositione. Ex parte qui-
dē pontificū, alia fuit causa impellens eos ad mor-
tem dñi Jesu, & alia fuit causa quā posuerunt Pila-
to vt dñm Jesum dānaret. Mā causa mouens pō-
tificum animos ad dñi Jesu mortem, fuit amor p̄-
prie dignitatis & authoritatis, ne Romani tolles-
rent locum eorū. Quū enim temporibus illis multi
quasi prophete insurgerent, & populos ad se cōuer-
terēt, (vt Actu. v. Samaiel refert primo de Theoz-
date, & deinde de Iuda galileo: & de Joanne bap-
tista Iosephus dicit herodem ipsum cepisse q̄a time-
bat p̄cursum populi, qd̄ non solū potuit simul esse